

ZEKİ MÜREN

ESKİMEDEN  
YENİLENMEYİ  
BİLEN BAŞARIR

ZEYNEP TÜTÜNCÜ GÜNGÖR



DESTEK YAYINLARI: 1699  
BİYOGRAFİ: 42

**ZEYNEP TÛTÛNCÛ GÛNGÖR / ZEKİ MÛREN - ESKİMEDEN YENİLENMEYİ  
BİLEN BAŞARIR**

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

*İmtiyaz Sahibi:* Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.

*Genel Yayın Yönetmeni:* Ertürk Akşun

*Yayın Koordinatörü:* Özlem Esmergül

*Editör:* Özlem Esmergül

*Son Okuma:* Devrim Yalkut

*Kapak Tasarım:* İlknur Muştu

*Sayfa Düzeni:* Cansu Poroy

*Sosyal Medya-Grafik:* Mesud Topal-Nursefa Üzüm Kalender

Destek Yayınları: Ocak 2023  
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-835-8

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42 – Faks: (0) 212 252 22 43

[www.destekdukkan.com](http://www.destekdukkan.com) – [info@destekyayinlari.com](mailto:info@destekyayinlari.com)

[facebook.com/DestekYayinevi](https://facebook.com/DestekYayinevi)

[twitter.com/destekyayinlari](https://twitter.com/destekyayinlari)

[instagram.com/destekyayinlari](https://instagram.com/destekyayinlari)

[www.destekmedyagrubu.com](http://www.destekmedyagrubu.com)

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Tel. (0) 212 613 30 06



Destek Dukkan



“KİMSE TAHTIMI  
DEĞİL KİMİLDATMAK,  
UZAKTAN BİLE  
YELPAZELEYEMEZ.”

ZEKİ MÜREN  
ESKİMEDEN  
YENİLENMEYİ  
BİLEN  
BAŞARIR

ZEYNEP TÜTÜNCÜ  
GÜNGÖR







*“Sevgi dolu bir dünyam var,  
dört yanımda tüm insanlar.”*

– Zeki Müren



## Önsöz

Herkesin bir hikâyesi var yazdıkça çoğalan, okudukça anamlanan... Benim sayfalarım yetmezdi elbette Zeki Müren'in 65 yıllık başarılarla, hırslarla, azimle ve sanatla dolu yaşantısını anlatmaya. Yazdıkça çoğaldı, umarım okudukça anamlanacak.

1950'li yıllarda başlayan sanat yaşamı, Türkiye'nin tarihiydi adeta. Çok partili siyasal yapıdan darbelere, siyasi yasaklardan değişen eğlence kültürüne onlarca ilke imza atılan, çiçeği burnunda Cumhuriyet'in ilk yıllarında başlayan yaşamı, nice başarılarla süslendi. O, ülkemizin ilk sanat ikonuydu belki de.

Bu kitapta onun yaşamöyküsünü anlattım. Bir yandan da yaşadığı dönemin tarihini, kültürünü ve karmaşasını göstermek istedim. Yetişemediğim Türkiye tarihini, "Nasıl yapmış, nasıl başarmış?" dediğim bir ikonun hayatını kaleme alarak anlamaya çalıştım ve satırlara döktüm.

Zeki Müren, yarım asra yakın süren sanat hayatı boyunca Türk sanat müziğinin unutulmayan sanat güneşi konumuna adım adım tırmandı. Şans, çoğu zaman onunlaydı. Halkın derin sevgisini kazandı. Toplumsal bakış

açısına ters düştüğü söylenen bir yıldıza dönüşürken farklılıklarını halkın gözüne sokmadı. O, kendine has tavrıyla “Sanatçı sahnede ne isterse yapar!” dedi. Eleştirildi de. Yine de doğru bildiklerinden şaşmadı, geri adım atmadı. Bir kez bile sırtını dönmediği halka her zaman saygı gösterdi, karşılığında derin bir hoşgörü kazandı. Bugün yaşasaydı nasıl bir konumda olurdu? Günümüz sanatçılarının maruz kaldığı “suçlamaların” neresinde dururdu, bilmek mümkün olsa keşke... O, yaşadığı dönemde cumhurbaşkanından kadınlara, Anadolu halkından esnafa kadar çok geniş bir kesime hitap etti. Onca şatafatın içinde mütevazı bir yaşam sürdü. Şöhreti nedeniyle hayatını yaşayamadığını, kalabalıklar içinde yapayalnız olduğunu söyledi. Sanatın ilgilendiği her dalında zirveyi yaşarken rakipleriyle kıyasıya mücadele etti. Sahnelerde başlayan öyküsü, trajik şekilde yine sahnelerde son buldu. İyi ki yaşadı. İyi ki Türkiye onun gibi bir ikona sahip oldu.

Türk halkı onu “Mesut Bahtiyar” zannetti. Şöhretli günlerini göz önünde bir star olarak yaşarken sahnelerden ayrı kaldığı yılları bir başına, inziva halinde geçirdi. Dertli gönüllere girdi. Kimsesizlerin kimsesi, yalnızların yalnızı, aşıkların aşkı oldu. Ve şimdi şarkılarla yaşıyor...

Sanişe ve Ahmet Bey’e...

*Zeynep Tütüncü Güngör*



-I-

*“Gerçek sanatçı, Tanrı’nın lütuflarıyla doğan ve kadirşinas halkın alkışları ile beslenen nadide bir çiçektir. Gerçek sanatçı, kendini topluma adayan kişidir.”*

- Zeki Müren

6 Aralık 1931’de, Bursa’nın Hisar semtinde dünyaya geldi Türk sanatının güneşi.

Tophane Mahallesi’nin Ortapazar Caddesi’ndeki birbirine yapışık, ahşap cumbalı evlerin 30 numaralı olanıydı evleri. Uludağ’ın eteklerine ikinci kar çoktan düşmüştü. Bursa’da gece, sıfırın altındaki sıcaklığı ile ayaza çalıyordu. Sabah ezanı ile doğdu Hayriye ve Kaya çiftinin ilk evlatları. Göbeği kesildikten sonra dedesi Hafız Hacı Mehmet Efendi, ilk ninnisini okudu kulağına: “Oğlan, oğlan boynuma dolan. Kolum

sana yastık, saçlarım yorgan...” Adını babaannesi verdi, zeki ve başarılı bir çocuk olsun diye “Zeki” dedi.

Müren ailesi, bugün Makedonya’nın başkenti olan Üsküp’ten göçüp Bursa’ya yerleşmişti. Zeki Müren’in dedesi Hafız Hacı Mehmet Efendi, bir müezzindi. Bursa Osmangazi’deki Şehadet Camii’nde müezzinlik yapan güzel sesli Mehmet Efendi’nin okuduğu ezan camiden yankılandığında duyanların tüyleri diken diken olurdu. Babaannesi, temizliği ve titizliği ile tanınır, uzun ve beyaz elbiseler giyinir, sımsıkı topladığı saçlarını topuz yapardı. Babası Kaya Bey, yıllar sonra Zeki Müren’in anlatımıyla “*Bursa’nın en iyi giyinen erkeği*” idi. Her mevsim giyindiği takım elbisesi ve boynundan çıkarmadığı kravatıyla tanınırdı. Bir kereste tüccarıydı Kaya Müren. Hafız bir babanın oğlu olmasına rağmen her akşam iki duble rakısını ihmal etmezdi. Kereste fabrikasının yanı sıra inşaat malzemeleri satan bir dükkânları da vardı. Kaya Bey, aynı zamanda inşaat mühendisiydi. Annesi Hayriye Hanım ise ev hanımıydı. Orta halli bir ailenin tek çocuğuydu Zeki. Dışarıdan bakıldığında mutlu görünüyordular ama aslında birçok ailenin yaşadığı tarzda bazı sorunları vardı. Annesinin güzel sesinden dinlediği ninniler ve şarkılar, onun kulağında çınlayan ilk ezgilerdi.

Yan yana olan ahşap cumbalı evlerinden birini kiraya verir diğlerinde kendileri yaşardı. Evin bahçesinde

iki havuz vardı. Babaannesi, havuzların etrafına sardunya çiçekleri dizerdi. “Benim ilk sahnemdi” dediği sardunyalı havuzlar, Zeki Müren’in sanat hayatının başlangıcıydı belki de. Henüz 3 yaşındayken öğrendi şarkı söylemeyi. Çok kez bu bahçede hayali dinleyicilerine konserler verdi. Kimi zamansa minicik elleriyle havuzun başına taşıdığı sandalyenin üzerine çıkar tüm mahalleyi başına toplardı şarkı söylerken. Her nerede olursa olsun şarkı söylemenin yolunu arıyor, buluyordu. Annesinin yardımıyla 5 yaşındayken alfabeti de söktü.

*“Altı yedi yaşlarındaydım. Annemle babam Bursa’da bana bir bahriyeli elbisesi aldılar. Beyaz bir şapkası vardı. Ben o elbiseyi hiç kale almadım, şapkanın bir kısmını yandan kıvırdım. Bahçeden de bir sardunya kopardım sağına iğneledim. Çünkü annemin şapkası da çiçekliydi. Öylece kapının eşiğinde oturdum. Mahalle çocukları öyle alışmış ki hiç alay eden olmadı. Çünkü Tarzancılık oynuyorduk, Jane ben oluyordum. Külkedisi piyesini oynuyorduk, Külkedisi ben oluyordum.”*

Zeki, çocukluk yaşlarından itibaren naif ve duygusaldı. Mahallenin sevilen çocuğuydu. Küçük yaştan beri taktığı gözlüğü, onun sert ve yıkıcı oyunlardan kaçınmasına neden oldu. Sokakta çelik çomak oynayan arkadaşlarını kapının eşiğinden imrenerek izledi.

Tomris adını verdiği bez bebeği ile geçti çocukluk yıllarının en keyifli anları. Ufak tefek, çelimsiz bir çocuktuktu. 11 yaşında sünnet oldu. Bursalı her çocuk gibi sünnetinden önce Emir Sultan Türbesi'ni faytonla ziyaret etti. Sünnet entarisini neredeyse bir ay boyunca üzerinden çıkarmak istemedi. Ellerine kına yerine oje sürülsün diye tutturdu. Annesi makyaj yaparken gözlerini kırpmadan, büyük bir ilgiyle onu izlerdi. Komşularının kızları yeşil gözlü Ayten, en iyi arkadaştı. Mahallede evcilik oynadıklarında karıkoca rolleri hep onlara düşerdi. Zeki, büyüdüğünde Ayten'le evleneceğini hayal ederdi.

Çocukluğunda babaannesinin rahatsızlığı nedeniyle sık sık İstanbul'a geldi ailesiyle. İstanbul'a olan ilgisi, ilerleyen yıllarda giderek artacaktı.

Yaz aylarında Ortapazar Caddesi'nde çadır tiyatroları kurulurdu. Büyük bir çadırın içinde olan ve çoğunlukla küçük taşra kasabalarında oynanan çadır tiyatroları, onun sanatla tanıştığı ve henüz çocukken sanata ilgi duymasına vesile olan yerdi. Görmek için can attığı çadır tiyatrosuna gidebilmek için babasına yalvarır, en önden bilet aldırırdı. Sahneye çıkan saz heyeti ve sanatçıları izlemeye doyamaz, şarkılara onlarla birlikte eşlik ederdi. Çadırın assolistine sıra geldiğinde heyecandan nutku tutulurdu. Şarkıcıların kıyafetlerine, makyajlarına dikkat kesilirdi. Bu tiyatroların İstanbul'dan geldiğini öğrenince daha o yaşlarda İstanbul'da yaşama hayalleri kurmaya başladı.

## Çocukluktan ilk gençliğe

### “Okuyan: Zeki Müren.”

1939 yılında Tophane Mahallesi’ndeki tek ilkokul olan Osmangazi İlkokulu’nda başladı Zeki’nin eğitim hayatı. Siyah önlük ve beyaz yaka ile oturduğu sıralarındaki ilk öğretmeni Nazire Hanım’ı hiçbir zaman unutmuyacaktı. Her zaman başarılı bir öğrenci oldu.

Daha o yıllarda koyu bir Müzeyyen Senar hayranıydı. Okuldan gelir gelmez ilk iş Müzeyyen’in plağını takar, hece hece kaydederd hafızasına. Okumayı söktüğünde kâğıtlardan yaptığı plakların üzerine şöyle yazdı:

“Okuyan: Zeki Müren.”

Müzeyyen Senar’a olan sevgisini yıllar sonra şu sözlerle anlatacağı:

*“O küçük yaşta yüzden fazla şarkıyı ezber biliyordum. Evimde 20 tane plak varsa bunun 19’u Müzeyyen Senar’a aitti. Bülbüller gibi okuyan Allah’ın en sevgili kullarından Müzeyyen Ablam, sonra benim çok yakın dostum oldu.”*

Onun müziğe olan tutkusunu ve yeteneğini ilk fark eden öğretmenleri oldu. Müzikli okul gösterilerinde başroller hep ona verildi. Hayatındaki ilk rolü

ise bu gösterilerden birinde oynadığı çoban karakteri oldu. Kepenek giyerek şarkı söyleyen Zeki'nin etrafında kızlar dönüyordu. İlk rolünde büyük bir heyecanla seslendirdiği şarkıyı, yıllar yılı unutmadı...

*“Çobanın kulübesi sazdan, samandan  
İçine de girilmez tozdan, dumandan  
Çoban, yârin ölmüş bıraksana kavalı  
İşte bıraktım kavalı neden ölmüş zavallı?”*

1944'te ortaokula başladı. Tahtakale İkinci Ortaokulu'ndaki ilk yılında, iftihar kitabına adı yazıldığında dünyalar onun oldu.

*“Ne yazık ki babam beni bir kez olsun sevmemi. Ortaokulun ilk sınıfında iftihar kitabına geçmiştim. O büyük ciltli kitabı bin bir neşe ile evimize getirdiğimde heyecandan kalbim neredeyse duracakken resmimin olduğu sayfayı açıp kereste tüccarı Kaya Müren oğlu Zeki Müren yazan, altında yuvarlak gözlüklü, lepiska saçlı saf yüzümü öpecek zannettim. Öpmedi... İçkiliydi... Şöyle bir baktı, normalmiş gibi davrandı ve bitmeye yüz tutan rakısını takviye için beni mahalle bakkalına yolladı. O an acaba okumaya devam etsem mi diye düşündüm. Sevgi beklediğim büyük bir varlıktan, umduğum ilgiyi göremeyince yıkılmıştım. Acaba bu tip olaylara her baba ilgisiz midir diye düşündüğümde,*

*tüm komşu amcaları hayal ettim. Hepsi çocuklarına daha yakın, daha şefkatli ve daha sıcaktı. İşte bu nedenle zannediyorum, babamı hiç sevmedim.”*

Ergenlik çağına geldiğinde cinsellikle ilgili birtakım sorunları ortaya çıktı, davranışları son derece duygusal bir hal almıştı. Öğretmenlerinin de desteği ile Zeki'nin müziğe olan ilgisi keşfedildiğinde anne ve babası, Bursalı tambur ustası İzzet Gerçeker'in kapısını çaldı. Bursa Türk Musikisi Cemiyeti'nin kurucularından ve ilk öğretmenlerinden olan Gerçeker, ut ve tambur konusunda önemli bir üstattı. Gerçeker, Zeki Müren'in sanat eğitiminin en önemli kilometre taşlarından biri oldu. Gerçeker'den solfej ve sanat müziği usul dersleri alan Zeki, bu sırada yeteneğini hızla geliştiriyordu. Gerçeker sayesinde Türk musikisi makamlarını oldukça iyi şekilde kavradı.

Zeki Müren ile İzzet Gerçeker'in tanışmasının farklı bir hikâyesi daha vardı. Gazeteci Salih Bilen'in 1940'lı yıllarda Bursa'daki sanat etkinliklerine yönelik anılarına göre o dönemde ortaöğretimde okuyan gençler olarak Bursa Tiyatro Kulübü'nü kurmuşlardı. Piyesler yazıp Bursa'da sanata destek olmak isteyen insanların bahçeli evlerinde oynuyorlardı. Bu oyunlardan biri de müzikli bir güldürü olan *Erkek, Kadın Olursa* idi. Büyük ilgi gören oyunda bir erkeğin, erkek olarak iş bulamaması sonucunda kadın kılığına girerek kolaylıkla iş bulması anlatılıyordu. Patronu ile sevişen